

Grójec w akwarelach

Urodzony 25 października 1896 r. w Grójcu i zamordowany w masowej egzekucji na Sadybie Czerniakowskiej 2 września 1944 r., Leonard Pękalski należał do czołowych malarzy lat 20. i 30. XX w.

ANDRZEJ K. OLSZEWSKI

Związany z Felicjanem Szczęsnym Kowarskim i grupą „Pryzmat” uprawiał malarstwo olejne i akwarelowe, polichromię. Główne tematy jego prac to pejzaż, martwa natura (złoty medal na wystawie światowej w Paryżu w 1937 r.), portret, sceny rodzajowe i historyczne. Po okresie formistycznym Pękalski komponował obrazy nasyconym kolorem w tradycji klasycznej dyscypliny Chardina i Cézanne’a. Jego najbardziej znane prace z zakresu malarstwa monumentalnego to freski w kilku salach na Wawelu, nieistniejące dekoracje na rynku Starego Miasta i na budynku Arsenалу w Warszawie.

Grójec, w którym urodził się Pękalski, jest jednym z głównych miast Mazowsza na szlaku Warszawa-Radom-Kraków. Ongiś zwany Grodziec, od XI wieku był kasztelanią, zaś prawa miejskie otrzymał w 1419 r. Rodzinne miasto ks. Piotra Skargi słynęło na przełomie XVI i XVII w. z wyrobu strun do lutni oraz piwa. W 1867 r. Grójec stał się siedzibą powiatu. Duże znaczenie dla rozwoju miasta miało uruchomienie w 1914 r. kolei wąskotorowej do Warszawy. W połowie lat 30., za burmistrza Juliusza Tadeusza Olszewskiego, miasto zostało zelektryfikowane. Liczyło wówczas 10 tysięcy mieszkańców, w tym kilka tysięcy Żydów. Czołowym obiektem zabytkowym miasta jest gotycki kościół z XVI w.,

Leonarda Pękalskiego

1. Leonard Pękalski,
Widok na kościół,
akwarela, własność
rodziny. Fot. Witalis
Wolny

2. Leonard Pękalski,
Ojciec malarza
Aleksander na spacerze,
akwarela, własność
rodziny. Fot. Witalis
Wolny

3. Leonard Pękalski
Pasące się krowy,
akwarela, własność
rodziny.
Fot. Witalis Wolny

4. Leonard Pękalski,
Postacie kobiet na tle
miasta, akwarela,
własność rodziny.
Fot. Witalis Wolny

pod wezwaniem św. Mikołaja biskupa. Góruje on na niewielkim wzniesieniu ponad miastem. W zabudowie zachowały się klasycystyczne: ratusz, poczta i szpital, oraz duży drewniany dom rodziny Pękalskich, gdzie ojciec Leonarda Aleksander miał warsztat szewski.

W malarskim dorobku Pękalskiego Grójec występuje w kilku szkicach olejnych, oraz głównie w akwarelach. Przedstawiają one różne fragmenty miasta, najczęściej z kościołem pw. św. Mikołaja na pierwszym planie. Na ujęciu od strony głównej drogi Warszawa-Radom widać, już dziś nieistniejący, budynek ośmiobocznej drewnianej stodoły prawdopodobnie z XVIII w. Na innej akwarceli widać ojca artysty na przechadzce wśród snopów. W głębi ukazany jest kościół pw. św. Mikołaja, podobnie jak i na akwarceli

z postaciami dwóch kobiet na pierwszym planie. We wszystkich kompozycjach przedstawionych jest bardzo dużo drzew tworzących tła barwnych plam. W całości są to malarskie notatki, osobiste impresje, wzbogacające ikonografię rodzinnego miasta malarza¹.

¹ Literatura: *Leonard Pękalski 1896-1944. Wystawa pamiątkowa*, oprac. katalogu E. Burke, I. Grzesiuk, A. K. Olszewski, ZPAP Okręg Warszawski, marzec-kwiecień 1969; I. Bał, *Leonard Pękalski*, w: *Słownik artystów polskich*, t. VII, Warszawa 2003, s. 68-72.; J. Bazan, *Zródła informacji dotyczące życia i twórczości artystycznej Leonarda Pękalskiego*, praca magisterska. Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, UW, promotor dr hab. Amma Kamler, 2016.; R. Matyjas, *Tradycja Mazowska, powiat Grójceki. Przewodnik subiektywny*, Warszawa 2014.; *Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. X Województwo warszawskie, z. 5, Powiat grójceki*, oprac. I. Galicka, H. Sygietyńska, D. Kaczmarzyk, Warszawa 1971.; H. Świdorski, *Kościół świętego Mikołaja w Grojcu*, Warszawa 2007.